

Puttenlocatie Bergermeer te Bergen

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet

R. de Beer

2008

Opdrachtgever
DHV/TAQA Energy B.V.
BGS-UR-5024

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35A
1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

G&G-advies 2008

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding en doel van het onderzoek.....	3
1.2	Het plangebied.....	3
2	Methode.....	3
3	Resultaten.....	3
3.1	Beschrijving aanwezige biotopen.....	3
3.2	Beschermde soorten.....	4
3.2.1	Flora.....	4
3.2.2	Vissen.....	4
3.2.3	Amfibieën.....	4
3.2.4	Vogels.....	5
3.2.5	Zoogdieren.....	5
3.2.6	Overige fauna.....	5
4	Flora- en faunawet.....	5
4.1	Zorgplicht.....	5
4.2	Verbodsbepalingen.....	5
4.3	Vrijstellingen.....	5
4.4	Ontheffingsmogelijkheid.....	6
4.5	Procedure.....	6
5	Conclusies en aanbevelingen.....	6
6	Literatuur.....	7

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

TAQA Energy B.V. is van plan in een nagenoeg uitgeput gasveld onder de Bergermeer een ondergrondse gasopslag te realiseren. Hiertoe is het noodzakelijk de bestaande puttenlocatie van de Bergermeer opnieuw in te richten. De locatie bestaat nu uit een kavel van ca. 3 ha, die voor ca. de helft verhard is. Op het verharde deel bevinden zich onder meer de putten voor de gaswinning.

De plannen omvatten dat de bestaande voorzieningen en verhardingen worden gerenoveerd, dat er nieuwe putten worden bijgeboord en dat nieuwe leidingen worden aangelegd. Hiervoor is het noodzakelijk dat de bestaande verharding wordt uitgebreid en dat tijdens de werkzaamheden tijdelijk voorzieningen voor opslag of transport worden aangelegd.

In opdracht van TAQA heeft Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau Van der Goes en Groot in het kader van de Flora- en faunawet een *quick scan* uitgevoerd naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora en fauna in het plangebied. In het bijzonder is bij dit onderzoek gelet op het voorkomen van Rietorchis omdat deze soort wordt verwacht gezien het voorkomen in de naastgelegen 'Loterijlanden', een natuurgebied in beheer bij Natuurmonumenten.

Het onderzoek heeft bestaan uit een veldbezoek, dat op 19 mei heeft plaatsgevonden.

1.2 Het plangebied

In Figuur 1 is de ligging van het onderzoeksgebied aangegeven. Zoals aangegeven ligt de locatie aan drie zijden omgeven door open natuurgebied in beheer bij Natuurmonumenten. Dit beheer is zowel gericht op botanische diversiteit als op weidevogels.

2 Methode

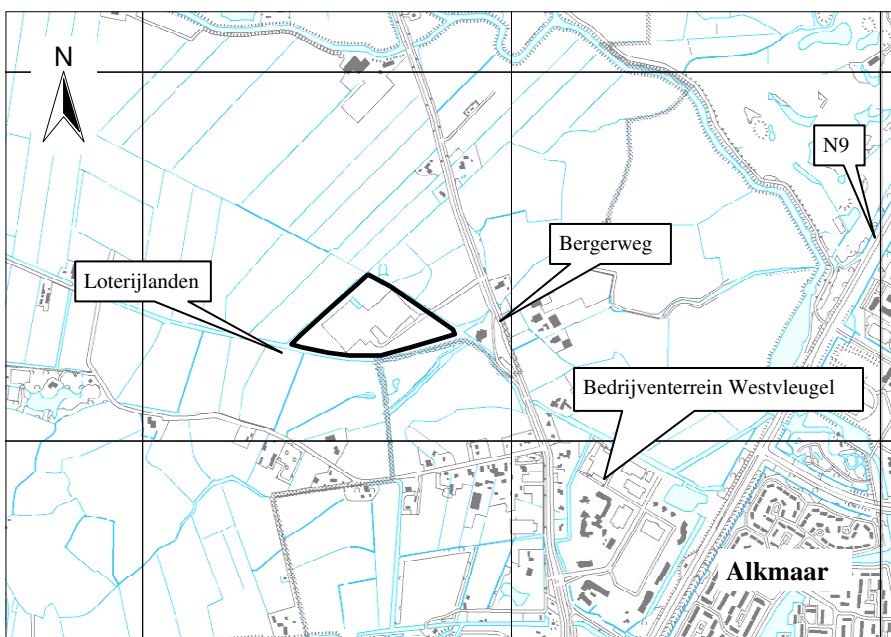
Het plangebied is op 20 mei 2008 bezocht om enerzijds de aanwezige en aangrenzende biotopen te beschrijven en anderzijds eventuele incidentele waarnemingen te doen van beschermde flora en fauna (voor zover waarneembaar). Op basis van de aangetroffen biotopen is per soortgroep een inschatting gemaakt van het mogelijk voorkomen van in ieder geval die beschermde soorten waarvoor, indien aanwezig, ontheffing moet worden aangevraagd bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling.

3 Resultaten

3.1 Beschrijving aanwezige biotopen

Graslanden

Het niet verharde deel van het terrein bestaat uit graslandjes en grasstroken. De graslanden zijn heterogeen met afwisselend vochtige, ongestoorde,

Figuur 1. Ligging van het plangebied

kruidenrijke delen en gestoorde, ruigere stukken en stroken. Alle graslandjes worden 1 maal per jaar gemaaid waarbij het maaisel (deels) wordt afgevoerd. Op de vochtige, ongestoorde graslandjes komt 'Dotterbloemgrasland' voor zoals dat ook op de omliggende percelen van Natuurmonumenten terug te vinden is. Dit grasland wordt gedomineerd door grassen zoals Reukgras en Kamgras met daartussen kruiden zoals Dotterbloem, Echte koekoeksbloem, Pinksterbloem, Veldzuring, Scherpe boterbloem en Moerasrolklaver. In Figuur 2 staat de globale verspreiding van dit graslandtype aangegeven. De overige graslanden zijn ruiger met grassen zoals Gestreepte witbol en Kroppaar met ingroeiende kruiden zoals Fluitenkruid en Raapzaad. Deze gestoorde vegetatie ligt vooral direct rond het verharde terreindeel.

Moeras

Op de lagere delen van het plangebied liggen moerasige stukken gedomineerd door biezen en -al dan niet overjarig- Riet. Het rietland ligt in het zuidoostelijke deel, de andere moerasdelen zijn biezenland (zie Figuur 2). Het rietland wordt grotendeels gemaaid waarbij het maaisel (deels) wordt verwijderd. In het rietland komen plaatselijk bloemrijke stukken voor met kruiden zoals Echte koekoeksbloem, Kale jonker en Egelboterbloem. Op die delen van het rietland waar een te dikke zode niet verwijderd maaisel ligt is deze vegetatie kruidenarm. Het biezenland wordt gedomineerd door Biezenknoppen en Tweerijige zegge en plaatselijk Pitrus. In deze moerasstukjes groeien kruiden zoals Moerasrolklaver, Echte koekoeksbloem en Egelboterbloem. Ook het biezenland wordt gemaaid waarbij het maaisel (deels) wordt verwijderd.

Overig

Het centrale deel van het terrein is met asfalt verhard. Op deze verharding staan de aardgasputten, hulp-

installaties en leidingen. Het grootste deel van de installaties is ondergronds of verdiept aangelegd. Een paar installaties en leidingen steken wat verder boven het maaiveld uit met een maximale hoogte van ongeveer 4 meter.

3.2 Beschermd soorten

3.2.1 Flora

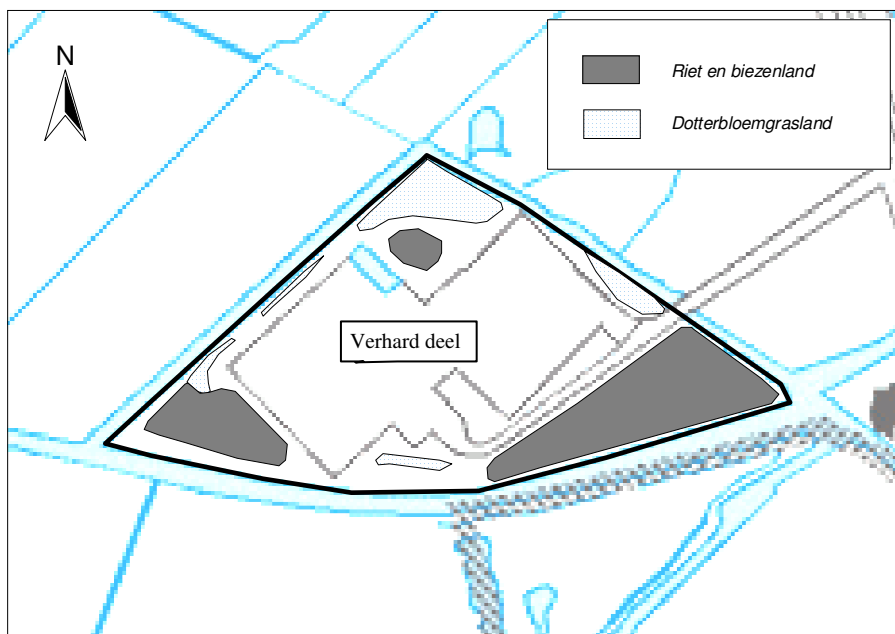
Op het terrein, in het 'Dotterbloemgrasland', komt Dotterbloem voor. Dotterbloem is beschermd onder het lichte beschermingsregime. Dotterbloemgrasland is het resultaat van extensief agrarisch (hooiland)beheer waarbij het land licht is verschaald. Dotterbloemgrasland is afgelopen decennia in Nederland snel zeldzamer geworden en is botanisch interessant. In dit graslandtype werd ook Kamgras aangetroffen, een soort die als 'gevoelig' op de landelijke Rode Lijst staat. De zwaarder beschermde Rietorchis werd niet aangetroffen hoewel delen van het terrein wel geschikt lijken voor deze plantensoort.

3.2.2 Vissen

In het plangebied is geen water aanwezig en kunnen geen vissen voorkomen.

3.2.3 Amfibieën

Op de planlocatie is geen voortplantingswater aan-

Figuur 2. Globale ligging van 'Dotterbloemgrasland' en Riet- en Biezenland op de planlocatie

wezig voor amfibieën. Het plangebied zou beperkt landbiotoop kunnen bieden aan een enkele Gewone pad of Kleine watersalamander. Deze soorten zijn beschermd onder het lichte beschermingsregime. Het terrein is niet geschikt voor overwinterende Rugstreep-padden.

3.2.4 Vogels

Op het verharde terrein werden broedende Stormmeeuwen gezien. Hier was ook een Scholekster met territoriaal gedrag aanwezig. In één van de biezen-veldjes werd een territoriale Rietgors gezien. Naast deze soorten zouden ook de Witte kwikstaart en eenden- of ganzensoorten op het terrein kunnen broeden.

3.2.5 Zoogdieren

In het plangebied werden diverse Hazen gezien. Ook Mol, Wezel of Hermelijn zou kunnen voorkomen. In de graslandjes werden op diverse plaatsen muizenholen gezien, waarschijnlijk van de Veldmuis. Ook andere algemene kleine zoogdieren zoals Bosspitsmuis en Bosmuis kunnen voorkomen. Al deze soorten zijn beschermd onder het lichte beschermingsregime.

Hoewel de Bergermeer ver buiten het gebied ligt waar Noordse woelmuis en Waterspitsmuis in het verleden zijn aangetroffen, is het niet geheel uit te sluiten dat in de nattere delen van het terrein deze soorten voorkomen.

Op het terrein kunnen geen vleermuizen verblijven. Het plangebied zal wel deel uitmaken van een groter foerageergebied van een aantal algemene vleermuissoorten.

3.2.6 Overige fauna

Het onderzoeksgebied is niet geschikt voor andere beschermde diersoorten, in verband met het ontbreken van geschikt biotoop.

4 Flora- en faunawet

4.1 Zorgplicht

Een belangrijke bepaling van de Flora- en faunawet is de zorgplicht in artikel 2. Hierin staat dat “dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle

maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

4.2 Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet bepaalt dat het verboden is planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art. 8).

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen, dan wel opzettelijk te verontrusten (art. 9 en 10).

Verder is het verboden van beschermde diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (art. 11) en dit geldt ook voor eieren (art. 12).

Vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van vaste rust- of verblijfplaatsen en zijn daarom jaarrond beschermd.

4.3 Vrijstellingen

Bij Algemene Maatregel van Bestuur is de Mol vrijgesteld van de verboden van de artikelen 9 t/m 11 en daarnaast zijn Bosmuis, Veldmuis en Huisspitsmuis vrijgesteld in of op gebouwen of daarbij behorende erven¹.

In een ministeriële regeling zijn vervolgens nog andere algemene soorten aangewezen die alleen vrijgesteld zijn van de verboden van de artikelen 8 t/m 12, indien het gaat om werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik of van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting². Voor deze soorten hoeft dan geen onthefing te worden aangevraagd, maar de zorgplicht blijft onverminderd gelden. Dit wordt het “lichtste beschermingsregime” genoemd, geldend voor de z.g. “tabel 1”-soorten (zo genoemd naar de toelichting bij de bovengenoemde Regeling en ook gehanteerd in de LNV-brochure “Buiten aan het werk?”). Broedvogels vallen hier niet onder.

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525, art. 16e

² Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet, Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23

4.4 Ontheffingsmogelijkheid

De realisatie van activiteiten, zoals het aanleggen van woningbouw- of bedrijventerreinen, heeft veelal beschadiging of de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende beschermde soorten. In bepaalde gevallen moet dan ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en faunawet³ aangevraagd worden.

Als er andere beschermde soorten voorkomen dan de soorten die zijn vrijgesteld van de verboden, kan de voorgenomen (bouw)activiteit alleen worden gerealiseerd als een ontheffing is verleend. De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, op basis van de twee andere beschermingsregimes⁴:

- ♣ Zwaar beschermingsregime, geldend voor soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn en voor apart aangewezen soorten in een vernieuwde “bijlage 1” van het Besluit vrijstellingen beschermde dier- en plantensoorten. Zij vormen samen de “tabel 3”-soorten. Ook vogels vallen hieronder.
- ♣ Minder zwaar beschermingsregime, geldend voor de overige beschermde soorten (“tabel 2”), maar niet de eerdergenoemde algemene soorten (“tabel 1”). Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode hoeft voor deze tabel 2-soorten en ook voor vogels geen ontheffing aangevraagd te worden.

4.5 Procedure

Bij ruimtelijke ingrepen dient beoordeeld te worden in welke mate er sprake is van negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op aanwezige soorten. Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin dit wordt ondernomen.

Zijn er negatieve effecten op soorten van het zware of minder zware beschermingsregime, dan dient een “Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid of vijfde lid onderdeel c” te worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Deze aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ het desbetreffende projectplan;
- ♣ een actuele inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied;
- ♣ een beschrijving van de te verwachten schade voor de in de aanvraag vermelde soorten;

³ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525

⁴ wijziging in Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten in Staatsblad 2004, 501, vnl. artt. 16b en 16c

- ♣ een beschrijving hoe de schade aan de beschermde soorten tot een minimum kan worden beperkt;
- ♣ een beschrijving van voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is;

Voor de eerdergenoemde “tabel 3-soorten” dient wegens een uitgebreide toets ook te worden vermeld:

- ♣ onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie van de voorgenomen activiteit en onderzoek naar alternatieve locaties;
- ♣ de onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit;
- ♣ een toelichting op de afweging van de voorgenomen activiteit.

De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan het criterium “doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau)”. Er dient rekening te worden gehouden met een doorlooptijd van 2 maanden.

5 Conclusies en aanbevelingen

- ♣ Het onderzoeksgebied is in potentie geschikt voor beschermde soorten uit de soortgroepen planten, amfibieën, vogels en (kleine) zoogdieren.
- ♣ Gezien het aanwezige biotoop, het oppervlak, de geografische ligging en informatie uit de vakliteratuur over populaties in de omgeving, zullen van de soortgroepen planten en amfibieën hoofdzakelijk beschermde algemene soorten aanwezig zijn.
- ♣ Voor de aangetroffen of verwachte beschermde algemene soorten gelden de verbodsbepalingen niet als het gaat om werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Een ontheffing is dan niet nodig.
- ♣ In het plangebied kunnen broedvogels voorkomen. Voor de verwachte aanwezige broedvogels dienen de werkzaamheden waarbij nesten kunnen worden verstoord buiten het broedseizoen plaats te vinden. Een ontheffing is voor broedvogels dan niet nodig. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart tot en met juli.
- ♣ In het onderzoeksgebied kunnen beschermde kleine zoogdieren uit tabel 3 voorkomen. Indien in het kader van de voorgenomen ingreep de nattere terreindelen van de planlocatie worden betrokken (in Figuur 2 aangegeven met ‘Riet- en Biezenland’), dan wordt onderzoek naar beschermde zoogdieren uit tabel 3 van de Flora- en faunawet aanbevolen. Het gaat dan om Noordse woelmuis en Waterspitsmuis.
- ♣ Voor de eventueel aanwezige foeragerende vlermuizen hoeft, gezien het feit dat het foerageer-

gebied nauwelijks wordt aangetast, geen ontheffing te worden aangevraagd omdat er geen significant effect op hun leefgebied is. Met andere woorden 'de gunstige staat' komt niet in het geding.

- ♣ Op grond van de bevindingen in deze *quick scan* wordt vervolgonderzoek naar beschermde soorten aanbevolen als werkzaamheden de vochtige stukken van het plangebied beïnvloeden. Het gaat dan om Waterspitsmuis en Noordse woelmuis. De beste tijd voor dergelijk onderzoek is juni tot oktober.

Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten (alle regimes) geldt de zorgplicht (zie §4.1). Teneinde de zorgplicht na te leven kan men voorafgaand aan de werkzaamheden de volgende praktische richtlijnen hanteren:

- ♣ Versturende werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden om verstoring van broedvogels te voorkomen. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart tot en met juli;
- ♣ Alle aanwezige vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken) kan gefaseerd verwijderd worden. Dit geeft bodembewonende dieren de kans om in de nabijgelegen omgeving een ander leefgebied te benutten;
- ♣ Compensatie van verloren gegaan Dotterbloemgrasland is in het kader van de Flora- en faunawet aan te bevelen, omdat Dotterbloem een beschermde plant is. Weliswaar is het verstoren van groeiplaatsen van de Dotterbloem niet ontheffingsplichtig maar onverminderd geldt de zorgplicht (zie 4.1). Als (ander) land geschikt kan worden gemaakt of gehouden voor het voorkomen van zo'n soort, worden negatieve gevolgen geminimaliseerd of voorkomen waarmee wordt voldaan aan de zorgplicht.

6 Literatuur

- BROEKHUIZEN, S., B. HOEKSTRA, V. VAN LAAR, C. SMEENK & J.B.M. THISSEN (RED.), 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. 3e herziene druk. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- JANSSEN, J.A.M., J.H.J. SCHAMINÉE, 2004. *Europese Natuur in Nederland, Soorten van de habitatrichtlijn*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- KAPTEYN, K., 1995. *Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding*. Provincie Noord-Holland, Noordhollandse Zoogdierstudiegroep, Het Noordhollands Landschap, Haarlem.
- LIMPENS, H., K. MOSTERT & W. BONGERS (RED.), 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen: onderzoek naar verspreiding en ecologie*. Utrecht.
- MEIJDEN, R. VAN DER, 2005. *Heukels' Flora van Nederland*. 23^e druk. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- NEDERLANDSE VERENIGING VOOR LIBELLENSTUDIE 2002. *De Nederlandse Libellen (Odonata)*. – *Nederlandse Fauna 4*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- NIE, H.W. DE & G. VAN OMMERING, 1998. *Bedreigde en kwetsbare zoetwatervissen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst*. Rapport nr. 33, IKC Natuurbeheer, Wageningen.
- NIE, H.W. DE, 1997. *Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen*. 2^e herziene druk. Media Publishing Int. bv, Doetinchem.
- NÖLLERT, A, C. NÖLLERT, 2001. *Amfibieëngids van Europa*. TIRION Uitgevers bv, Baarn.
- PETERS, T.M.J., C. VAN ACHTERBERG, W.R.B. HEITMAN, W.F. KLEIN, V. LEFEBBER, A.J. VAN LOON, A.A. MABELIS, H. NIEUWENHUIJSEN, M. REEMER, J. DE ROND, J. SMIT, H.H.W. VELTHUIS, 2004. *De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata)* – *Nederlandse Fauna 6*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- RUITENBEEK, W., C. SCHARRINGA & P.J. ZOMERDIJK, 1990. *Broedvogels van Noord-Holland*. Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- SDU UITGEVERS, 2002-2007. *Flora- en faunawet, bewerkt en toegelicht door M.A. Huber, mr. drs. D. van der Meijden, J.A.M. van Spaandonk & mr. A.S. Vreugdenhil*. Koninklijke Vermande, Den Haag.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*. – *Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- STUMPEL, TON, STRIJBOSCH, HENK. 2006. *Veldgids Amfibieën en reptielen*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

